

6 okt 1905 De uitgever A.A. Noske te Middelburg laat de volgende werken van Diepenbrock in druk verschijnen: de *Hymne voor viool en piano* (RC 44) en de liederen *De klare dag* (RC 4), *Avondzang* (RC 13), *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* (RC 41), *Zij sluimert* (RC 51), *Kann ich im Busen heisse Wünsche trage* (RC 55), *Die Liebende schreibt* (RC 20), *Hinüber wall' ich* (RC 37), *Lied der Spinnerin* (RC 42), *Es war ein alter König* (RC 25), *Clair de lune* (RC 43), *Écoutez la chanson bien douce* (RC 40).

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([W.N.F. Sibmacher Zijnen]), 6 december 1905:

Nu we hier nog onder den indruk zijn van de uitvoeringen van Diepenbrock's *Te Deum*, onder de uitnemende leiding van Verhey, door den componist zelf geprezen, is het oogenblik uitermate geschikt om melding te maken van de liederen van Diepenbrock, die, dank zij de zorgen van de heer Noske, onlangs het licht zagen. 't Zijn er niet minder dan elf, gecomponeerd tusschen de jaren 1884 en 1902, en daarvan hebben wij er eenige reeds in de concertzaal hooren zingen: hoe gelukkig zijn we nu in het bezit! — Deze zangen verdienen rustig en bij herhaling beschouwd en gehoord te worden, opdat men ze in hun volle, rijke beteekenis waardeeren zal. Dan ziet men eerst recht goed in, hoe Diepenbrock, naar Hol's zoo juiste opmerking, tot het innerlijk sentiment, tot de latente muziek van het gedicht doordrong en hieraan vasten, muzikalen vorm gaf. Dan begrijpen we dat de componist zelf in zeer nauwe betrekking tot den dichter moet staan, om zoó innig zijn denken en voelen in zang met klavierstem te doen leven. Want zelden of nooit gaf hij muziek bij de woorden van het gedicht, maar altijd deed hij haar leiden door, voortkomen uit, steun en verklaring en verdieping geven aan de melodie der taal. — Dicht onzer eigen poëten: Jacques Perk, Van Deyssel, Van Eeden; dicht van Goethe en Heine, Novalis en Brentano; poëzie van Paul Verlaine. [...] De stemming van het sonnet, is die niet tot in bijzonderheden, zonder dat de hoofdgedachte 'n oogenblik uit de ziel van den hoorder gaat, getroffen? Drie sonnetten zijn geschreven voor tenor-stem: *De klare dag* van Van Eeden, uit Perk's *Mathilde: Avondzang* en *Zij sluimert*, en ook zij boeien ons door de uiterst fijne opvatting, de overtuigende declamatie der zangstem met en door de schilderende, typeerende klavierstem heen, ook door de zoo veelzeggende voor- en naspelen. Er moet een artiest aan de piano zitten, die de polyphonie klaar en heerlijk weet te doen spreken, die de kunst van zeer zacht, ingehouden klankenspel en zorgzaam uit te voeren rubato volkomen meester is [...]. Doch we willen nog eens, in de algemeenheid dezer aankondiging blijvend, dat woord "geestdrift" herhalen, en duidelijk zeggen hoe de liederen – gelijk het *Te Deum* dat nog naklinkt hier in onze stad – bezielde zijn door innerlijken gloed, gelijk ze ontstonden uit 'n meesterlijk beheerschen van den muzikalen vorm. — Dankbaar moeten we zijn dat Diepenbrock's zangen, door deze uitgaaf, nu in hun zeer bijzondere waarde en al hun schoonheid kunnen gekend worden; gekend in steeds zich verwijdende kringen van zingenden die tot zijn melodieën worden aangetrokken; gekend door de velen die in zijn Kunstwerk vonden en zoeken zeer zuivere muzikaal-literaire, literair-muzikale sensaties, – de vreugde van exquis genot.

Weekblad voor Muziek (H.N. [= Hugo Nolthenius]), 14 oktober 1905:

Een groote, gewichtige gebeurtenis. — Niet met een stuk of wat nieuwe werken, en dan wellicht nog van een gehalte dat wel lofwaardig is, maar ons toch niet bizonder warm maakt, neen, met *veertig* gewrochten van den muzikalen geest komt... wie? – Ja, dat spreekt van zelf, – komt Noske, de welbekende uitgever te Middelburg, ons overstelpen. — Zie hier de titels in vogelvlucht opgeschreven: *Hymne voor viool en piano* van A. Diepenbrock en een aantal liederen van dien meester op teksten van Van Eeden, Perk, Van Deyssel, C. von Günderode, Goethe, Novalis, Brentano, Heine, Verlaine; klavierstukken

(vierhandig en tweehandig) en liederen van Cornelia van Oosterzee; liederen van Carl Smulders; *Oud-Nederlandsche Volksliederen* voor een zangstem met klavier van Julius Röntgen; fragmenten voor klavier bewerkt uit Van Anrooy's *Das kalte Herz*; verder liederen van Sem Dresden en Georg Stern. — Das sind nur die Namen;/ Nun lernt sie singen! Even heb ik alles doorgevlogen en heb ik in allerijl toch duidelijk gezien, dat de kwaliteit bij de quantiteit niet achterstaat. — In de uitstekend verzorgde uitgave van een en ander straalt degelijkheid, scheppingslust en talent, en heel speciaal is uit het werk van Diepenbrock een stroom van verheven schoonheid over het land gegaan, die naar ik innig wensch ook ver over de grenzen het menschenhart moge verheugen, waartoe hij zoo ten volle in staat is. Ik stel mij voor alle werken spoedig te bespreken, en, dit eens tot mijn eigen genot in de eerste plaats, in elk nummer een der werken van Diepenbrock aan een afzonderlijke bespreking ten grondslag te leggen.

Weekblad voor Muziek (H.N. [= Hugo Nolthenius]), 4 november 1905:

Vier Sonetten, No. 1: *De klare dag*. — De text is van Fred. van Eeden, uit zijn blijspel *Sonnet*. Diepenbrock schreef de muziek in 1884 en droeg ze op aan “zijn vriend Rogmans”. — Treffend is in de eerste zes maten der instrumentale inleiding uitgedrukt “het zonnig zwijgen over d'aard gebracht”. Iets van de vrome tevredenheid en kalmte zooals we die – ook in E en in 3/4 – in het pelgrimslied in Tannhäuser kennen. Dan volgt eenige toespeling op “t wilde wolken-heir”, waarnaar in meesterlijken greep op den dominant met opstijgende sexten in den discant en afdalend in de bas op de aanvangswoorden *de klare*, het woord *dag* in den vollen luister op het accoord van den grondtoon inzet. In weldadige polyphonie en met een krachtig voortgestuwden stroom, zooals we dat ook bij Wagner in de laatste periode vooral aantreffen, wordt nu bij zeer melodisch gevoerde en volkomen juist gedeclameerde zangstem het weefsel der begeleidende stemmen voor de piano partij voortgesponnen. Van zeer groot talent getuigt het telkens hoe, zonder ook maar eenigszins den gang van het geheel te verstoren, gedachten die in de text nog in het voorbij gaan doet opkomen hun juiste uitdrukking in de muziek vinden. Men zie bijv. de begeleiding bij “Heeft schaamrood 't wilde wolkenheir verdreven”, en bij: “En zonnig zwijgen over d'aard gebracht”. Bij “d'aard” klinkt het hoofdmotief weer in volle helderheid. — Bij de schildering van wat er volgt, van de 2e strophe, die in haar geheel in de muziek als een climax na de eerste te beschouwen is, en haar hoogtepunt bereikt bij “Breed straalt des hemelsblauw in effen pracht”, treffen we niet minder schoone momenten aan. Zoo is dadelijk “de stilte waart verkwikkelijk door de dreven” een ware vondst van declamatie. In 't voorgeschreven *mezza voce* uitgevoerd, zal het even grooten indruk maken als door den zanger (tenor) heerlijk te zingen zijn. Ook deze strophe sluit met het hoofdmotief en dan volgt, *quasi recit.* eerst haast schuchter het “O Eudia” door den componist in groote stijging herhaald met een opgolvend accoord. Prachtig, onbeperkt, is ook hetgeen er dan volgt, en waardoor we getuige zijn, hoe de natuur naar de voorafgaande beschrijving niet anders was dan de spiegel waarin de menschenziel die zich hier uiteten moest, haar volkomen weerkaatsing vond. — Vreugde over dezen heerlijken zang is volkomen gerechtigd. Moge zij zich verspreiden.

Stemmen onzer Eeuw (J.P.J. Wierts), 24 maart 1906:

Blijft dus bij het componeeren van een lied hoofddoel om toon en stemming van het gedicht, ook tot in de kleinste onderdeelen, muzikaal te vertolken, zoo zal het lied ook in waarde stijgen, volkomener en volmaakter zijn, naarmate aan deze eischen wordt voldaan. — Bij Diepenbrock is dit nu zoo intens en volkomen zoowel in de groote lijn als in détaillering, zonder ooit de eenheid te schaden, dat men reeds dadelijk bij de eerste maten onder den indruk komt van den geest van het gedicht. Zie b.v. in No. 1, *De klare dag*, gedicht van Fr. van Eeden, het prachtige voorspel, dat de gewilde stemming onmiddellijk weergeeft, en waar verder de zangstem als ongemerkt, maar zoo natuurlijk naar voren treedt. — Eveneens zoo in No. 2, *Avondzang*, gedicht

van Jac. Perk, de anderhalve maat, die als inleiding dienst doet, – wat verrukkelijk teer van klank! — Iedere partij uit de meestal vier- of meerstemmige polyphone begeleiding, volgt bijna onafgebroken een melodische lijn, en de stemmen wedijveren als 't ware in zangrijkheid, 't Is, of de componist nu en dan moeite heeft om den melodieën-stroom te stuiten, maar toch weet hij steeds ter juister plaatse te remmen. — Zie in No. 1, bij “waarlangs de vlokkige donzen wolkjes zweven”, waar op het laatste woord *zweven* de twee begin-maten van het voorspel intreden en zoo weldadig aandoen. Wat een heerlijke uitdrukking op het woord “*Eudia!*” Vergelijk ook de kalme rust die intreedt op 't einde van den versregel: “Gij hebt de stormen in mijn borst gestild!” en ten slotte de herhaling van de begin-maten bij het einde van het lied. — Bij al den melodie-rijkdom in de begeleiding, wordt toch zorgvuldig de klip omzeild, waarop de modernen wel eens stranden, nl., dat het *lied* wordt vervormd tot een piano- of orkestspel, waarbij of waarnaast ook de zangstem de eer heeft nu en dan een woordje mee te spreken, zooals Wagner zegt van liederen die “wiederum ein besonderes Gedicht des Musikers sind, die mit dem Wortgedichte einen oft ganz willkürlichen, im besten Falle einen nur ganz allgemeinen Gefühlszusammenhang haben.” — Bij Diepenbrock zijn echter zang en begeleiding een zoo volkomen afgerond geheel, zoo innig aan elkaar verbonden, dat men ze onmogelijk kan scheiden. — De declamatie, waartegen zoo vaak gezondigd wordt, is overal uiterst fijn verzorgd. Het is waarlijk een genoegen om na te gaan met welk een gemak dit onderdeel, dat zoo dikwijls tot moeilijkheden aanleiding geeft, meesterlijk behandeld wordt.

Het Jaarboekje van Jos. Alb. Alberdingk Thijm (Ant. Averkamp), jrg.55 (1906):

Aan den wakkeren Middelburgschen uitgever A.A. Noske hebben wij het te danken, dat er in het jaar 1905 een reeks werken verscheen van A. Diepenbrock, waarvan het een al belangrijker is dan het andere. — Er zijn er bij wier ontstaan reeds uit de jaren 1884 en '85 dagteekent; het jongste is uit het jaar 1902. Navolgenswaardig voorbeeld inderdaad voor enkele onzer componisten, die maar steeds dadelijk gereed staan om met hun werk, “die Tinte noch nass”, naar den uitgever te gaan. — Met uitzondering van *Hymne*, dat gecomponeerd is voor viool-solo en orkest, maar dat thans voor mij ligt in een bewerking voor viool en piano, zijn alle compositiën, voor één zangstem met klavierbegeleiding, zooals er bescheidenlijk op het titelblad staat, hoewel die begeleiding een zelfstandigheid en een symphonischen rijkdom eigen is, die haar verre verheft boven het begrip, dat men gewoonlijk aan het woord begeleiding toekent. [...] Onder de zangen met klavier, het woord liederen zou hier misplaatst zijn, heeft men er vier voor hooge stem, op nederlandschen tekst en wel van Fr. van Eeden, Lod. van Deyssel, en twee uit Jacques Perk's *Mathilde*. — Het sonnet van v. Eeden *De klare dag* heeft een plechtig motief tot grondslag, hetwelk echter alleen in de pianopartij, nooit in de zangstem voorkomt. (Moet in de twee strophe het woord “stilte” niet “koelte” zijn?) — De twee heerlijke sonnetten van Perk zijn met buitengewone innigheid in tonen weergegeven. Al de teederheid en fijnheid van expressie, die men in de beminnelijke dichternatuur van Perk aantreft, heeft Diepenbrock op adaequate wijze weergegeven. Het is niet denkbaar, dat een dichter juister weerklink vindt bij een componist, dan Perk bij Diepenbrock deed.

22 okt 1906   Eerste uitvoering van *Zij sluimert* (RC 51) en *De klare dag* te Zwolle door Gerard Zalsman en Henk van Breemen.

Zwolsche Courant (niet gesigneerd), 23 oktober 1906:

De keus van liederen, waarvan die van Diepenbrock blijkbaar niet in den smaak van de toehoorders vielen, was daarom zoo treffend, omdat zij geheel in de lijn van Zalsman's zangkunst valt. [...] Diepenbrock is hier nog zoo weinig bekend, en dat is te betreuren. Zijn werken werden in onze hoofdstad

herhaaldelijk uitgevoerd en zeer geroemd. *Te deum laudamus*, *Reyen uit Gijsbreght van Amstel*, *Stabat mater dolorosa* e.a. behooren tot zijn meest bekende composities en ontegenzeggelijk behoort hij tot een van onze meest genoemde componisten; zijn talent is origineel, maar het originele wordt niet altijd begrepen. Men zal er dus goed aan doen de werken van Diepenbrock, die het zoo ten volle verdienen, meer op onze programma's te plaatsen. De liederen, die wij gisteren avond hoorden zijn diepzinnig, de piano- en zangpartijen staan volkomen afgescheiden van elkander en vormen toch zulk een schoon geheel. Wij konden niet anders doen dan beide vertolkers van *Zij sluimert* en *De klare dag* te bewonderen voor hun groote talenten hierin ten beste gegeven.

13 dec 1915   Uitvoering van *De klare dag*, het *Landstormlied* (RC 123) en de *Hymne voor viool en piano* (RC 44) in het Concertgebouw te Amsterdam door Ph. Carstens resp. Sam Swaap met pianobegeleiding van Willem Doortmont. Voorts liederen van Rijken, Zweers, Mann en Loman, instrumentale werken van Kersbergen, Mann en Kes als onderdeel van een concert door de Kon. Liedertafel Apollo onder leiding van Fred. J. Roeske.

Algemeen Handelsblad (Ks [= Mr H.W.J.M. Keuls]), 14 december 1915:

Een geheel nationaal programma werd uitgevoerd. Diepenbrock kwam er op voor met zijn meeslepende *Hymne voor viool* [...]; met een lied *De klare dag*, waarbij de begeleiding kleur en poëzie brengt, en met zijn *Landstormlied*.

Nieuwe Rotterdamsche Courant ([S.A.M. Bottenheim]), 14 december 1915:

Beteren indruk van Swaap's spel hebben wij verkregen in de bekende *Hymne* van Alphons Diepenbrock. Van den laatsten hebben wij ook een tweetal gezangen te hooren gekregen, t.w. *De klare Dag*, een prachtig muzikaal geïllustreerd sonnet van Frederik van Eeden, en 's toondichters jongste geestesproduct, het *Landstormlied* [...]. Maar de Tenor, die ook het liedje van Zweers en gezangen van Jan Rijken, Gottfried Mann en A.D. Loman Jr. voor zijn rekening genomen had, schoot in vele opzichten te kort. Het scheen alsof de taak hem te zwaar was. Het geluid klonk droog en schrill en de voordracht scheen vrijwel onbeziel. — Doormont's accompagnement, inzonderheid van het *Landstormlied*, was als steeds opmerkelijk goed.

Caecilia (J.W.K.), 15 januari 1916:

De heer Ph. Carstens, die als vocaal-solist optrad, is een beschaafd zanger; het timbre van zijn tenorstem is echter wat droog, dit, gevoegd bij het feit dat hij veelal meer aandacht schenkt aan het woord dan aan den toon, geeft aan zijn zang iets monotoons, een minder goede eigenschap, waaronder vooral de drie eerste liederen: *In de Kathedraal* van Jan Rijken, *De klare dag* van Diepenbrock en *Liedje* van Zweers te lijden hadden. Een tweede serie liederen van Mann, Loman en Diepenbrock bood meer afwisseling. Het gespierde *Landstormlied* van laatstgenoemde, dat hier voor 't eerst gezongen werd, bezorgde den zanger een groot succes.

13 jan 1920   Uitvoering van *Avondzang* (RC 13), *Zij sluimert* (RC 51), *De klare dag* en *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* (RC 41) door W.J.M. van Bijsterveld en Anthon van der Horst in de Kleine Zaal van het Concertgebouw te Amsterdam.

De Telegraaf (Matthijs Vermeulen), 14 januari 1920:

Muziek-avonden van tenor-zangers herinner ik me nauwelijks. Van Kempen en Van Tulder durfden het nog niet. Rient van Santen, de eenige die 't de laatste jaren waagde, gaf 't op, ten minste in Amsterdam. — Er bestaan weinig tenoren met zóóveel techniek en natuurlijke begaafdheid, dat men de wording van het geluid en de aanwezigheid van het geluid kan verdragen in de kleine zaal van het Concertgebouw. De klank bereikt den hoorder met een bedriegelijke duidelijkheid en alle pro's en contra's der stem liggen open en bloot uitgestald voor het critische oor. Zelfs Reschiglian was niet heelemaal bestand tegen den toets dezer voor tenor-zangers uiterst gevoelige ruimte. — De heer W.J.M. van Bijsterveld probeerde het op zijne beurt en leed fiasco. Na alle resultaten van dit concert gewikt en gewogen te hebben, kan ik niet één reden vinden, welke voldoende zou verklaren, waarom deze jonge man zingt en zich reeds vertoont op het podium. Zijne stem heeft geen karakter, geen kleur, geen verscheidenheid en is geïntoneerd op 't banale af, in vale, schaarsch genuanceerde tinten. Zijn inzetten, toon-treffen en toon-houden gaan zeer onzeker en er waren melodische lijnen, welke hij op de ergerlijkste wijze mismaakte. Zijne ademhaling is tot achter in de zaal hoorbaar. Aan de gelaats-expressie besteedde hij nog niet de minste zorg. De spiritueele inhoud eener compositie komt bij zijne voordracht niet in aanmerking. — Voor de componisten beduidt zulk een avond de radicaalste afmaking, welke men zich denken kan. Van Mahler's natuur-muziek met tragischen onderton der *Lieder eines fahrenden Gesellen* bleef een klein restje stemming, schoonheid en ontroering over, een heel klein restje. De liederen van Diepenbrock gingen totaal verloren. Het waren twee Perk-sonnetten uit Mathilde (*Avondzang* “Het Zuidewindje...” en *Zij sluimert...*) naast Van Deyssel's *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen* en Van Eeden's *De klare dag*. Ik schreef er 't laatst bewonderend over in *De Amsterdammer* van 1913 en de jongste indrukken waren zóó onzegbaar negatief, dat ik elk woord zou moeten herroepen. Het was onuitsprekelijk triest.

Het Nieuws van den Dag (Ulfert Schults), 14 januari 1920:

Ten bate van “gasthuis-kinderen” – kinderen die na hun verblijf in het gasthuis nog eenigen tijd naar buiten moeten om geheel op te knappen – gaven de heeren Bijsterveld en Van der Horst een muziekavond. — Een goed bezette zaal – bijna uitsluitend dames – bewees dat het goede doel zeker gediend is door deze uitvoering, zoodat de concertgevers in dit opzicht voldaan kunnen zijn. Ook voor hunne muzikale praestaties werden zij toegejuicht. Toch wil het mij voorkomen, dat als dokter Bijsterveld – die inwonend geneesheer in een onzer stedelijke gasthuizen is – voor de kleine patiëntjes gezongen had, hij allicht wat meer afwisseling in zijn programma gebracht zou hebben. Misschien met het oog op de deftige concertzaal was het nu alles wel wat heel gewichtig. — Te waardeeren is zijn stemmateriaal, zijn goede adembeheersching, zijn over 't algemeen goede uitspraak, maar om een geheelen avond te vullen moet zijn voordracht aan kleur en schakeering nog heel wat winnen. — Bijna het geheele eerste deel van het concert ging in één doen, vlak een haast zonder emotie voorbij, hetgeen eendeels aan de eenvormigheid van het programma, anderdeels ook wel aan de debuut-koorts van den jongen zanger zal gelegen hebben. — Toch is er te veel goeds in zijn optreden om niet hoop te hebben op vooruitgang die Bijsterveld eens tot een gaarne geziene figuur op het podium zal maken. Reeds na de pauze, in een viertal liederen van Diepenbrock, getuigde zijn voordracht al meer van een doordringen in de beteekenis van den tekst, aangevuurd door den begeleider, klonk er warmte in het mooie lied *Ik ben in eenzaamheid niet meer alleen*.